

Elin Kristiansen
Gustav Vigeland's vei 54
0274 Oslo

Oslo 27.11.09

Postmottak@kd.dep.no

Høringssvar til NOU 2009:18 Rett til læring

Jeg tillater meg å gi mitt bidrag til høringen, selv om jeg er en vanlig mor uten annen tilknytning til og interesser i skolen og institusjoner rundt enn at jeg har et multifunksjonshemmet barn. Min datter er dypt eller alvorlig utviklingshemmet. Hun ligger på et utviklingsnivå av 6-9 måneder, i en alder av nesten 13 år. Hun tilhører en ny elevgruppe som tidligere ble kalt "ikke opplæringsdyktig. Disse elevene kom inn i skolen først fra begynnelsen av 90-tallet. Min datter tilhører en gruppe jeg kaller "elever med langsom læringstakt", med et funksjonsnivå på under 4 år. Siden elevgruppen er ny mangler det kompetanse om disse elevene. Det er svært viktig at de blir ivarettatt snarest, de kan ikke vente.

Det virker som **utvalget har glemt denne elevgruppen**. De er ikke omtalt spesielt i kapittel 11, målgrupper. De er heller ikke nevnt i diskusjonen om regionalisering (det virker som SLV-avdelingene har fokus på et høyere utviklingsnivå) og PPT etterlyser heller ikke mer kompetanse på dette området, til tross for at de også mangler kompetanse og fokus på denne gruppen.

For øvrig synes jeg de fleste av utvalgets forslag var gode og relevante, og helt i tråd med hva jeg selv mener. Forslagene passer for oss, hvis man da ser bort i fra mangel på fokus på de svakeste barna.

Bakgrunnen for mitt engasjement i opplæringen er at jeg har slitt for å få en tilpasset opplæring til min datter. Først da vi etter flere år har satt fokus på å systemrette opplæringen etter mønster av normalutvikling og tilrettelegging av læringsmiljø deretter, har opplæringen hennes fått retning og mål som er mulig å evaluere. Det er også blitt en kontinuitet, noe som gir resultater ved at hun utvikler seg gjennom læring.

Jeg har kunnet reflektere, vurdere og engasjere meg i skolens arbeid slik det er ønske om at foreldre skal gjøre fordi jeg har en naturvitenskaplig bakgrunn som setter meg i stand til å være kritisk og å tenke logisk. Uten en slik bakgrunn har det ikke vært mulig å få til en endring av min datters undervisning. Det burde være unødvendig at det skal være så vanskelig. Jeg har dessverre vært nødt til å klage til Fylkesmannen der jeg har fått medhold i at det er gjort formelle feil. Opplæringens innhold er det derimot vanskelig å gå inn på, og det er vanskelig å nå fram siden gammel sedvane og gamle måter å gjøre ting på anses som like bra eller bedre enn det jeg ønsker skolen skal gjøre.

Jeg mener derfor utvalget har et godt forslag når de setter fokus på **utbyttet av opplæringen**. Da må man også kartlegge barnet grundig, evaluere læringsutbyttet barnet har, og ta konsekvensen av det man avdekker. I dag er det gode intensjoner i lovgivningen, men i

realiteten kan vi som foreldre ikke klage på innholdet i opplæringen. Vi kan bare klage på det formelle vedtaket. Men hvis/når det mangler kompetanse hos lærer og assistent, kommer vi ingen vei. Med et fokus på elevens læringsutbytte har vi straks ett riktigere fokus. Det er svært viktig at vi har en klagemulighet også her. Uten klage- og sanksjonsmuligheter kommer det ikke til å bli noen bedring i opplæringen. Hvis foreldre settes i stand til å forstå hvilken undervisning barnet har krav på og de får hjelp til å klage, vil det drive utviklingen framover.

Jeg ser det også som svært **viktig at lærer og ufaglærte assistenter får mulighet til faglig utvikling og oppdatering**. I dag har de ingen mulighet for det pga skolens dårlige økonomi og skolens/utdanningsetatens organisering av det kurstilbud som måtte være. Foreldres ønske og barnas individuelle behov blir i liten grad ivare tatt.

Jeg opplever at det er en alvorlig mangel på kompetanse både i barnehage og skole. Vi er prisgitt enkeltlæreres forstand og stå-på-vilje da det ikke eksisterer et system som ivaretar kvaliteten på opplæringen for disse barna. Det virker som man ikke tror disse barna kan lære (noe man selvsagt ikke uttaler), og man driver på med mye kos og underholdning, samt noe medisinsk og ortopedisk trening som spiser av undervisningstiden. I tillegg til ”kos og underholdning” kommer det også til aktiviteter som ikke passer barnet. For eksempel, hvor mange andre går på barneteater med sin 6 mnd gamle baby? Man er opptatt av om barnet ser i speilet og tilbyr det rangler, uansett om barnet er på et utviklingsnivå som tilsier dette. Og så skal barnet ”lære” å vente....som om det har noe valg! Årsaken til at det blir slik, til tross for mye god vilje, er at lærer og assistent ikke vet hvordan man kan undervise slike barn. Når da barnet ikke lærer pga at det ikke kan nyttiggjøre seg den undervisning det blir tilbudt, konkluderer man med at barnet ikke kan lære.

Det er også nødvendig å **sette opplæringen i system**. Opplæringen er ikke tilpasset denne svake elevgruppen og den er satt for lite i system. Spesialpedagoger alene sikrer ikke et godt skoletilbud. Barn under 4 års utviklingsnivå kan ikke undervises, de må lære gjennom egen aktivitet og helhetlig. I dag har disse barna en spesialpedagog på nakken kanskje i 50 % av skoletiden og denne pedagogen har en eller annen smal spesialisering, ganske uavhengig av hvilket barn det har foran seg. Det er den voksnes behov for fast ansettelse og skolens behov for forutsigbarhet som avgjør hvilken pedagog barnet får, ikke hvilket behov for kompetanse dette barnet har. Vi vet jo alle hvordan fokus avgjør hva du ser, det finnes et godt ordtak på dette: ”Hvis du har en hammer, ser du bare spiker”. Når spesialpedagogen har sitt fokus kan dette være et hinder for et helhetlig undervisningsopplegg. Barn på et lavere utviklingsnivå lærer ikke en ting om gangen, de må integrere flere funksjoner i et opplæringsmiljø. Det er med andre ord meningsløst for barnet (og pedagogen!) å sitte og trene på en enkelt ferdighet helt tatt ut av sin sammenheng. Enten må spesialpedagogikken begynne å bry seg om det hele mennesket, eller så må vanlige pedagoger inn i opplæringen for disse barna.

Opplæringstilbudet er altfor avhengig av hvordan hver enkelt pedagog mener opplæringen skal være. Dette er selvsagt farget av den kunnskap eller mangel på kunnskap som måtte være, samt holdninger, tid og energi. Det er vanskelig for en lærer å utvikle et nytt opplæringssystem for hver enkelt elev som har totalt forskjellig opplæringsbehov fra andre elever i samme klasse eller i foregående år, og dette uten å ha tilstrekkelig kunnskap om hvordan dette skal gjøres og om hvert enkelt barn. Det kan ta ett halvt til ett år til læreren har blitt kjent med dette barnet, og hvis man er riktig uheldig mister man denne læreren og får så en ny lærer som også må begynne på nytt. Man kan ikke stole på tilfeldighetene for å skaffe kontinuitet i opplæringen, og det er derfor helt nødvendig at det eksisterer et fornuftig undervisningsopplegg. Dette undervisningsopplegget må basere seg på grundig og

kontinuerlig kartlegging, og tilrettelegging av opplæringsmiljøet i tråd med dette for å motivere eleven til egenaktivitet og læring. Man skulle tro dette er en selvfølge, men det er det ikke. For å kartlegge og for å tilrettelegge kreves det kunnskap, og denne kunnskapen om normalutviklingen på et så lavt nivå, mangler.

Den russiske forskeren Vygotskij sier at ”**læring går forut for utvikling**”. Det er dette vi baserer oss på og som har gitt resultater. Opplæringen til min datter er systematisert etter normalt fungerende barns utviklingsfaser og hun lærer gjennom sin egen aktivitet. Dr. Lilli Nielsen fra Danmark er en pedagog som har arbeidet mye med denne elevgruppen. Hun har *direkte* erfaring med barna gjennom 40 år og har utviklet et opplæringsystem ”Aktiv Læring”. Det må være et mål at alle barn automatisk får tilbud om en slik systematisk opplæring basert på kartlegging og tilrettelegging for egenaktivitet.

Man må stille krav til dokumentasjon på at den tradisjonelle spesialundervisningen virker på lavtfungerende barn hvis man insisterer på å undervise etter det. Slik det er i dag må en forelder sloss for å få en undervisning som er vitenskapelig fundert og som virker. Med vanlig spesialundervisning beskriver man bare problemet og setter opp mål, men man vet ikke hva man skal gjøre for å nå målene. Den tradisjonelle spesialpedagogikken er til dels beregnet for barn på høyere utviklingsnivå, og til dels tatt ut av sin sammenheng. Da vi begynte med Aktiv Læring falt alt på plass, det vi forventet skulle skje skjedde, og utviklingen fikk en retning framover. Mitt barn ble mentalt frisk, etter tidligere å være stereotyp og lite kontaktsøkende, hun er nå livsglad og aktiv, og hun lærer, etter at utviklingen hadde stått stille i flere år.

Siden denne gruppen er lavfrekvent og har høyfrekvente behov, og disse bor i hele vårt langstrakte land, er det særdeles **viktig at det eksisterer et godt undervisningsopplegg og rett til kursing av både lærer og assistent**, og gjerne foreldre også på samme kurs, samt mulighet for veiledning på alle nivåer. Man kan ikke forutsette at denne kompetansen eksisterer på hver knaus i landet siden elevgruppen er så liten. En opplæring av assistentene fra en lærer som ikke har tilstrekkelig dybdekunnskap vil lett bli en ”oppskriftsmetode” så lenge de ikke har lært grunnideene og ikke har lært å observere og tilrettelegge selvstendig. Det er i tillegg en ganske krevende jobb som man ikke kan forvente at alle skal kunne klare. Tilrettelegging/observasjon skjer ”der og da”, assistentene kan ikke klare å formidle detaljer videre til lærer som de ikke vet er viktig. Det er derfor viktig at assistentene også får god opplæring. Man kan ikke forvente at lærer skal stå for all opplæring av assistentene siden man tross alt ikke forventer at en lærer kan begynne å undervise i fransk etter et tre dagers introduksjonskurs. Undervisning av assistenter krever modning og erfaring, det er ikke tilstrekkelig å undervise i en ”metode” man kan lære seg enkelt. Hvis man ikke vet hvorfor man skal gjøre slik det kreves gjør man det ikke eller man gjør det ikke riktig. Man klarer ikke å observere bra nok og klarer da ikke å være kreativ nok når det gjelder tilpassninger av undervisningen. Tilpassninger er nødvendig for å holde barnet i ”flytsonen for læring”. Kursing av lærer og assistent er et billig tiltak, og det øker kvaliteten på opplæringen. For å få fullt utbytte av kursene må det være et veiledningstilbud tilgjengelig, for eksempel i regi av et statlig kompetansesenter. Dette vil koste mer, men øker verdien av kursene dramatisk.

Jeg mener det må opprettes et **kompetansesenter** som har kunnskap om denne elevgruppen, barn med langsom læringstakt. Det mangler i dag slik kompetanse både i skolen og PPT, dessuten er ikke PPT direkte involvert i undervisningen slik at eventuell kompetanse der ikke lar seg overføre til lærer, og derigjennom til ufaglært assistent. Det finnes ikke engang en lærebok om temaet i dag, så det er svært vanskelig å få til kompetanseoverføring for eksempel

til assistenter. Siden spesialpedagogikken ikke samsvarer med hvordan disse barna lærer, bør man vurdere å gi vanlige pedagoger større innflytelse.

Jeg tror det kan være fornuftig å ikke bruke ressursene på **sakkyndig vurdering** i de tilfellene der alle er enig om hva som bør gjøres. Et lovlig vedtak garanterer heller ikke i dag en god undervisning. Foreldre må selvsagt ha anledning til å klage på undervisningen også når det ikke foreligger en sakkyndig vurdering. Dette kan man gjøre for eksempel når evalueringen viser at barnet har for dårlig læringsutbytte.

IOP er svært viktig og det må, i motsetning til i dag, stilles krav til innholdet.

Det er kanskje riktig å stille krav om måloppnåelse dersom man vet hva som er realistiske mål for hver enkelt elev. I dag mangler det kunnskap om dette, med det resultat at eleven vegrer seg, utvikler stereotypi og ikke lærer. Lærerne må få kunnskap om hvordan IOP skal skrives, og det lærer de gjennom at det stilles krav til dem. IOP må bygge på grundig og kontinuerlig kartlegging av barnet og tilrettelegging av læringsmiljø i samsvar med kartleggingen.

For denne elevgruppen er det hensiktsmessig med **separate undervisningstilbud**. Man må ikke ofre barnets livsinnhold og mening for "det politisk korrekte". Dette tilbudet kan foregå på nærskolen og på spesialskoler, avhengig av foreldrenes ønske samt befolkningsgrunnlaget på bostedet. Det er svært slitsomt for mange av barna med opp til to timer pr. dag i transport.

I kapittel 11 er utvalgets målgrupper ramset opp. De elevene jeg snakker om er trolig regnet inn under utviklingshemning. Dette er en medisinsk diagnose som i en pedagogisk sammenheng har liten eller ingen verdi bortsett fra en juridisk rett til opplæring etter §5 i opplæringsloven. Når NOU 2009:18 har fått navnet "Rett til læring" har jeg et håp om at en kan få et pedagogisk fokus, i motsetning til det medisinske fokus, på disse barnas opplæring. Dette er en "lavfrekvent gruppe med høyfrekvente behov". Det sentrale er at de er på et så lavt funksjonsnivå at de ikke på noen måte kan undervises eller trenes gjennom ulike former for ytrestyring. Små barn lærer gjennom sin egen aktivitet, slik lærer også disse barna.

Mine forslag:

Mitt forslag er at det blir tatt inn en målgruppe: "Elever med langsom læringstakt". En kommer da bort fra de medisinske diagnosene, og får fokuset på hvordan barn under 4 års funksjonsnivå lærer. Selv om et barn har en medisinsk diagnose har dette liten verdi i en pedagogisk sammenheng. Det finnes nok teori og forskning som kan bekrefte at alle barn lærer på samme måte. Disse barna har dessuten en ujevn utviklingsprofil, som gjør at tilretteleggingen av læringsmiljø er krevende.

Videre vil jeg foreslå at det opprettes et statlig pedagogisk senter som har til oppgave å bidra til kompetanseheving nært eleven. Kunnskapen må ligge hos lærere og assistenter slik at en unngår en sjablongmessig måte å drive opplæring på, uten observasjon av barnet og reell tilpassning av opplæringsmiljøet. Lærere og assistenter som underviser disse elevene må ha rett til grundig kursing siden dette er en lavfrekvent gruppe med store behov. Dette muliggjør også et fritt skolevalg.

Det er grunnleggende viktig at foreldre kan klage på innholdet i undervisningen. Uten sanksjonsmuligheter har en slik eventuell rett ingen betydning. Det er ikke de gode intensjoner som avgjør hvor godt opplæringstilbudet blir, det er den makt og rett foreldre og

barn har. Foreldre må settes i stand til å forstå hva et godt opplæringstilbud er. Jeg tror man slipper en del av "alternative metoder" hvis skolen tilbyr et godt undervisningstilbud. Foreldre hopper på alternativene i fortvilelse over at barnets manglende utvikling eller tilbakegang i utvikling og livsglede. "Profesjonelle" ser ikke en negativ utvikling over tid og de har ikke det samme personlige forhold til barnet.

Jeg støtter forslaget om at det ikke er nødvendig med en sakkyndig vurdering når foresatte, skole og PPT er enige om tiltakene. PPT bør bruke sine ressurser til systemrettet arbeid. Det er også fordelaktig å sette i gang tiltak raskt og unngå å vente på et vedtak. Det kan ta 6 måneder eller mer. For denne elevgruppen vil man nok likevel ha en sakkyndig vurdering, men mye av arbeidet kan overlates til pedagogen hvis opplæringen blir satt i system og kontinuerlig kartlegging blir en del av det pedagogiske arbeidet.

Læringsboken er for denne gruppen elever en selvfølge for oss. For å vite hvor man skal (målet), må man vite hvor man starter (status). Kartleggingen må være objektiv. Det må stilles kvalitetskrav til innhold og kvalitet for læringsboken. Oppfølgingen må være konkret og forpliktende.

Til slutt: Jeg støtter at forskning knyttet til barn, unge og voksne med behov for ekstra tilrettelegging i opplæringen styrkes, og da spesielt for barn med langsom læringstakt. Det **må** settes i gang forskningsprosjekter på hvilke opplæringsmetoder som gir det beste læringsresultat og livsglede for barnet.

Med hilsen

Elin Kristiansen
(mor)